

16:9 bøger

Redigeret af Jakob Isak Nielsen, Andreas Halskov og Henrik Højer

FJERN SYN FOR VIDEREKOMNE

De nye amerikanske tv-serier

 TURBINE

FJERNSYN FOR VIDEREKOMNE

Bogens bidragydere

Jørgen Bruhn
Anne Gjelsvik
Anne Hammerich Graversen
Helle Kannik Haastrup
Andreas Halskov
Troels Jacob Hundtofte
Henrik Højer
Michael Højer
Edvin Kau
Palle Schantz Lauridsen
Jacob Ludvigsen
Kenneth McNeil
Steffen Møestrup
Jakob Isak Nielsen
Jan Oxholm

16:9 bøger

Redigeret af Jakob Isak Nielsen, Andreas Halskov og Henrik Højer

FJERN SYN FOR VIDEREKOMNE

De nye amerikanske tv-serier

Fjernsyn for viderekomne - de nye amerikanske tv-serier (e-bog)

© 2014 Jakob Isak Nielsen, Andreas Halskov, Henrik Højer og 16:9 Filmtidsskrift

Omslag: Thomas Schwartz Larsen

Omslagsfotos: ABC, AMC, FX, HBO, Showtime, The CW

Grafisk tilrettelæggelse: Thomas Schwartz Larsen

Frame enlargements: Thomas Schwartz Larsen

Bogen er sat med Trade Gothic

E-book published in Denmark 2014

1. udgave

TURBINE forlaget, Aarhus 2014

ISBN: 978-87-7090-923-5

Kopiering fra denne bog må kun finde sted på institutioner, der har indgået aftale med Copy-Dan, og kun inden for de i aftalen nævnte rammer.

Der knytter sig til denne bog et virtuelt appendiks. Her vil man bl.a. kunne finde kortere omtaler af udvalgte serier - såvel fortidige, samtidige som fremtidige - der ikke er inkluderet i bogen: se www.16-9.dk/books.

Indhold

Forord: TV or not TV 7

Henrik Højer, Jakob Isak Nielsen & Andreas Halskov

Del 1. På sporet af det nye 15

Det er da tv? – den amerikanske tv-series udvikling fra antologi-tv til ikke-tv 16

Henrik Højer

Indledningens kunst – den moderne titelsekvens 36

Andreas Halskov

Dramedien som genre – fra livsstilsserie til krisefortælling 55

Helle Kannik Haastrup

Del 2. Premium cable 77

The Sopranos – tv-guld og gangsterarv 85

Anne Hammerich Graversen

Six Feet Under og moderne transgressions-tv 99

Andreas Halskov

Listen carefully – *The Wires* opgør med politiserien 115

Anne Gjelsvik & Jørgen Bruhn

”Welcome to fucking Deadwood” – fortælling, sprog og krop i verdens vildeste western 130

Palle Schantz Lauridsen

Scorsese on the *Boardwalk* – gangster-tv med havudsigt 148

Edvin Kau & Steffen Moestrup

Dexter – TV at its best 165

Troels Jacob Hundtofte

Del 3. Basic cable 183

Nip/Tuck og forskønnelsens kultur 188

Andreas Halskov

Rundt om *Mad Men* 202

Jakob Isak Nielsen

Splittet til atomer – om *Breaking Bad* 224

Jan Oxholm

Del 4. Broadcastnetværk 241

Lost – en postmoderne blindgyde 254

Jacob Ludvigsen

Teen-Noir – *Veronica Mars* og den moderne ungdomsserie 270

Michael Højer

Friday Night Lights – imellem amerikansk drøm og virkelighed 286

Kenneth McNeil

Appendiks: Bogens bidragydere 302

Forord: TV or not TV

The student of media soon comes to expect the new media of any period whatever to be classed as *pseudo* by those who have acquired the patterns of earlier media, whatever they may happen to be.

- Marshall McLuhan (2001: 223)

Den tid, hvor dramaserier i tv per definition blev betragtet som underlødige, uværdige og fordømmende – og hvor fjernsynet blev tituleret med kælenavne som "idiot box", "tossekasse", "flimmer" mv. – er efterhånden ved at være en saga blot (jf. Pearson 2007: 248, Nordstrøm 2004: 7).

Studiet af tv-programmer, herunder dramaserier, er ikke i sig selv en ny opfindelse, men i løbet af de seneste 20 år er antallet af værker om forskellige former for tv-underholdning steget markant.

I visse "tidlige" værker om amerikanske dramaserier – værker fra slutningen af 1980'erne og begyndelsen af 1990'erne – så forfatteren sig nødsaget til at opskrive og eksplicite tv-seriens potentiale, hvorved han/hun per automatik var i defensiven omkring et ofte kritiseret og negligeret område. Dette ses i titler som *Teleliteracy* (Bianculli 1994), der altså søger at knytte et element af lødighed og forstandighed til tv-genrerne ved at koble an til bog- og læsningsmetaforikken,¹ eller den mere aktuelle *Everything Bad Is Good For You* (Johnson 2005), der i alt væsentligt må beskrives som et forsvarsskrift for tv'et og andre "folkelige" medier. Som Roberta Pearson således udtrykker det:

For much of its history, television was the Cinderella of the entertainment industries, left in the kitchen with the servants while the theatre and the cinema went to the ball and mingled with the aristocracy. [...] Since the early 1980s, [however], increasingly high production values and increasingly dense serial narratives have boosted television several rungs up the hierarchy. (Pearson 2007: 243, 248)

I dag er det næppe nødvendigt at skulle forsvare (sin interesse for) tv'ets forskellige genrer, og flere engelsksprogede værker har i løbet af de seneste år bragt dramaserierne på den akademiske dagsorden. Her tænkes bl.a. på Mark Jancovich og James Lyons' *Quality Popular Television* (2003), Glen Creebers *Serial Television: Big Drama on the Small Screen* (2004), Lynn Spiegel og Jan Olssons *Television After TV* (2004), Michael Hammond og Lucy Mazdons *The Contemporary Television Series* (2005), Janet McCabe og Kim Akass' *Quality TV: Contemporary American Television and Beyond*

(2007), HBO-antologierne *It's Not TV: Watching HBO in the Post-Television Era* (2007, red. Marc Leverette et al.) og *The Essential HBO Reader* (2009, red. Gary R. Edgerton & Jeffrey P. Jones) og Stacey Abbotts aktuelle *The Cult TV Book* (2010).

Hvor sådanne faglitterære studier af nyere amerikansk tv-drama således har været i høj kurs i England og USA gennem flere år, så har der været en ganske sparsom produktion af *danske* studier på området. Denne bog er et forsøg på – i en mere systematiseret og dybdeanalytisk form – at beskrive (nogle af) tidens centrale amerikanske dramaserier² og herved at indkredse det fænomen, vi med reference til Robert J. Thompson kalder *den tredje guldalder* i amerikansk tv.

Afgrænsning og opbygning

At indramme amerikansk tv-drama er ikke noget simpelt foretagende, og det ville være dubiøst at forestille sig, at man i en bog som denne kunne komme omkring samtlige af tidens mest interessante dramaserier. Bogen er derfor struktureret ud fra nogle faste rammer, hvormed vi søger at komme omkring et så bredt udsnit af nyere dramaserier som muligt, fra både de landsdækkende amerikanske netværk og moderne betalingskanaler (såvel *premium* som *basic cable*).³ Bogen er opbygget således, at der i de første tre kapitler gives en generel introduktion til tidens amerikanske dramaserier – dels en historisk, systemisk og æstetisk introduktion (kap. 1) af Henrik Højer, dels en indføring i to andre elementer, som er centrale, overordnede fænomener i tiden: den moderne titelsekvens (kap. 2 af Andreas Halskov) og *dramedien* som moderne hybridform (kap. 3 af Helle Kannik Haastrup).

Herefter følger en serie af forskellige analytiske nedslag på nogle af tidens mest interessante og indflydelsesrige dramaserier, rubriceret i tre hovedgrupper: *premium cable*-serierne (*The Sopranos*, *Six Feet Under*, *Deadwood*, *The Wire*, *Boardwalk Empire*, *Dexter*), *basic cable*-serierne (*Mad Men*, *Breaking Bad* og *Nip/Tuck*) og endelig *network*-serierne (*Lost*, *Veronica Mars* og *Friday Night Lights*). I kapitlerne om *The Sopranos*, *Six Feet Under* og *Deadwood*, af hhv. Anne Hammerich Graversen, Andreas Halskov og Palle Schantz Lauridsen, fokuseres der på intertekstuelle bindinger og transgressive tendenser i tidens kabelserier – fra æstetiseret vold og kropslige afsondringer over en særdeles grovkornet sprogbrug – og i kapitlet om *The Wire*, af Anne Gjelsvik og Jørgen Bruhn, ses lokaliteterne og sproget som centrale forståelsesnøgler til at åbne og komme ind på livet af før-

nævnte værk. Fælles for kapitlerne om *The Wire*, *The Sopranos*, *Deadwood* og *Boardwalk Empire* er desuden et fokus på seriernes genreforhold og genreleg, og sidstnævnte kapitel, skrevet af Edvin Kau og Steffen Moestrup, (an)griber *Boardwalk Empire* i spændingsfeltet mellem genrekonventioner og auteurisme (idet serien menes at koble an på nogle for Martin Scorsese typiske stil- og fortællegreb). Den sidste *premium cable*-serie, Showtimes *Dexter*, behandles af Troels Jacob Hundtofte med et særligt fokus på fortælle tekniske forhold, og Hundtofte pointerer (kontroversielt), at *Dexter* nok minder om tidens krasse HBO-serier, men at den samtidig, gennem forskellige narrative og stilistiske virkemidler, forlener sig med mere klassiske og harmløse (?) serietraditioner.

Basic cable-serierne *Mad Men*, *Breaking Bad* og *Nip/Tuck* læses med udgangspunkt i forskellige optikker: kapitlet om *Breaking Bad*, skrevet af Jan Oxholm, fokuserer på lokaliteternes, rekvisitternes og karakterernes betydning i førnævnte serie – med kemien og Dostoévskijs værker som centrale forståelsesperspektiver; kapitlet om *Mad Men*, skrevet af Jakob Isak Nielsen, forholder sig til fænomenet *Mad Men*, men fokuserer på seriens værkæstetiske karakteristika; *Nip/Tuck*, derimod, læses af Andreas Halskov som en symptomatisk *basic cable*-serie, der afspejler det samfund og den samtid, som serien indskriver sig i.

Network-serierne *Lost*, *Veronica Mars* og *Friday Night Lights* behandles af hhv. Jacob Ludvigsen, Michael Højer og Kenneth McNeil og anskues som kuriøse krydsninger imellem det (tilstræbt) bredt favnende og det skæve, undertiden kultdyrkede nichefænomen: *Lost*, påpeger Jacob Ludvigsen, var med sine højkulturelle referencer, sine komplekse fortælleforhold og stilfulde genreblanding, en kultserie for millioner. Ungdomsserierne *Friday Night Lights* og *Veronica Mars*, skriver Kenneth McNeil og Michael Højer derimod, har ikke kunnet betegnes som succeser i nogen kommerciel forstand. Men begge er de kritikerroste værker, der gennem utraditionelle virkemidler (kælkede linjer, flaksende håndholdt kamera mv.) og en mere ærlig tone bryder rammerne for den ungdomsserie, der ellers traditionelt betragtes som konservativ, idet den ikke blot har til formål at skildre ungdommens genovdigheder, men også at *opdrage* det unge publikum.

Pointen, som Henrik Højer fremskriver i sit indledningskapitel, er, at den æstetiske, tematiske og fortællemæssige fornyelse, der starter omkring HBO i anden halvdel af 1990'erne,⁴ breder sig som ringe i vandet til *basic cable*-kanalerne og snart de ellers mere traditions- og restriktionsbundne,

nationale *broadcast networks* (da. broadcastnetværk). Før hvert af disse hovedområder har vi indføjet nogle korte interludier eller mellemtekster, der søger at introducere de enkelte fænomener: *premium cable*, *basic cable* og de traditionelle broadcastnetværk.

Specifikke dramaserier, som af pladsmæssige hensyn ikke har fundet vej til denne udgivelse, vil for store dele blive behandlet i det virtuelle appendiks (www.16-9.dk/books), som knytter sig til denne bog. Her behandles serier som *24* (Fox, 2001-2010), *The Shield* (FX, 2002-2008), *Carnivàle* (HBO, 2003-2005), *Heroes* (NBC, 2006-), *Glee* (Fox, 2009-), *Battlestar Galactica* (SyFy, 2004-2009), *The Walking Dead* (AMC, 2010-), *Treme* (HBO, 2010-) og mange flere. Samtlige til- og fravalg kan i sagens natur diskuteres,⁵ og således vil man også kunne hævde, at man i denne bog burde have fundet plads til én eller flere af de ovennævnte serier. I udvælgelsen af de serier, vi i denne antologi særligt beskæftiger os med, har vi dog forsøgt at efterleve en række grundlæggende udvælgelseskriterier, herunder seriens genre, produktionskanal, udgivelsesdato og skaber. I ønsket om at favne et bredt udsnit af forskellige genrer har vi inddraget den fantastiske hybrid *Lost*, der bl.a. kobler science fiction og melodrama, westernserien *Deadwood*, melodramaet *Mad Men*, gangsterserien *The Sopranos*, gangster- og periodeserien *Boardwalk Empire*, det groteske familiedrama *Six Feet Under*, den (social)realistiske politiserie *The Wire*, dramaet *Nip/Tuck*, som kobler *medical show* med sæbeopera, krimiserien *Dexter* – med en snert af både humor og horror – hybridene *Veronica Mars* og *Friday Night Lights*, der kobler ungdomsserien med hhv. *film noir* og sportsserie, og den helt igennem skæve *Breaking Bad*.

I forsøget på at favne bredt, genremæssigt set, kunne man naturligt have indføjet et eller flere kapitler om tidens forskellige (fysiske) gyserserier, fra zombieserien *The Walking Dead* til vampyrserien *True Blood*. Som garanter for AMC har vi imidlertid valgt *Mad Men* og *Breaking Bad*, der af de fleste anerkendes som kanalens mest centrale og indflydelsesrige værker, hvorfor *The Walking Dead* ikke kommer med i selve bogen. Fravalget af *True Blood* skyldes imidlertid, at vi i bogen allerede har inkluderet *Six Feet Under*, der som bekendt er skabt af Alan Ball (ganske som *True Blood*). Samme kriterium ligger til grund for fravalget af den ellers interessante og vellykkede serie *Treme*, skabt af David Simon, der forinden havde stået bag *The Wire*. Desuden er både *Treme* og *True Blood* produceret til/for HBO, en kabelstation, der nok er central i denne, vor tids kvalitetstradition⁶, men hvis betyd-

ning og position vi ikke bør overbetone. De fem dramaserier fra HBO mod *Dexter* fra Showtime kan dog stadig forekomme at være en skæv fordeling, men hertil bør det føjes, at Showtime, der primært profilerer sig på *dramedie*-genren, allerede repræsenteres i Helle Kannik Haastrups indledende kapitel om netop *dramedien*.

Hensigten med denne bog

Bogen, der er tænkt som den første i en serie af udgivelser fra *16:9*-redaktionen (fig. 1), er selvsagt en antologi og læses således typisk i en ikke-kronologisk, nedslagslignende form. Introduktionskapitlet og de forskellige interludier har dog til formål *også* at muliggøre en mere lineær, kronologisk læsning af bogen. Hensigten har været at skabe en interessant og læseværdig *dansksproget* introduktion til det nyere amerikanske tv-drama – hvad enten man som læser har akademisk interesse i feltet, betegner sig selv som en engageret "tv-narkoman" eller blot som en nysgerrig læser og fjernseer med hang til det dramatiske.

Fig. 1. Online-tidsskriftet *16:9* (www.16-9.dk) har siden 2003 beskæftiget sig med diverse afkroge af filmens univers. Foruden dybdegående analyser af utallige fiktionsfilm - populære som periferer - har tidsskriftet også behandlet filmdokumentarisme, musikvideoer og dramaserier i tv.

Under ingen omstændigheder er dette dog (blot) et forsvar for den moderne amerikanske tv-serie (som akademisk interessefelt). Det moderne tv-drama er for længst trådt ud af filmens skygge og har intet behov for forsvar eller rygdækning. Et dybere, mere indgående studie har til gengæld længe været tiltrængt. I al fald på de danske hylder.

Tak til alle, der har bidraget til udfærdigelsen af denne bog – og ikke mindst alle, der med kærlige, kritiske briller har læst udsnit igennem, kommenteret bogens opbygning og kommet med værdifulde og interessante indspark. En særlig tak skal lyde til Marie Lauritzen for grundig og kompetent korrekturlæsning. Andreas Halskov ønsker desuden at rette en personlig tak til Adam Voigt, programlægger på TV 2, for nogle frugtbare samtaler og til

Helle Halskov og Karen Agnete Halskov for to sæt ivrigt lyttende – men ikke ukritiske – ører. Henrik Højer er Jannie Højer dybt taknemmelig for moralsk opbakning og for mange timers koncentreret serie-samvær foran husalteret. Og Jakob Isak Nielsen ønsker at takke kollegerne på medievidenskab for faglig sparring og medrivende frokostsamtaler om amerikanske dramaseriers fortrædeligheder og fortræffeligheder. Hans største tak går dog til Anne Bager – hans højtelskede og medsammensvorne seriejunkie.

Som de dramaserier, bogen beskriver, er også denne antologi et resultat af mange personers forskelligartede bidrag, og forhåbentlig reflekterer resultatet – som mange af tidens amerikanske dramaserier – en vellykket kollektiv indsats.

På vegne af 16:9-redaktionen
Henrik Højer, Jakob Isak Nielsen og Andreas Halskov
Aarhus, oktober 2011

Litteratur

- Abbott, Stacey (red.) (2010): *The Cult TV Book (Investigating Cult TV Series)*. London: I.B. Tauris.
- Bianculli, David (1994): *Teletiteracy: Taking Television Seriously*. London: Pocket Books.
- Creeber, Glen (2004): *Serial Television: Big Drama on the Small Screen*. London: BFI.
- Edgerton, Gary R. & Jeffrey P. Jones (red.) (2009): *The Essential HBO Reader* (Essential Reader in Contemporary Media and Culture). Kentucky: The University Press of Kentucky
- Halskov, Andreas og Højer, Henrik (2009): "It's Not TV...", 16/9 #33 (september). www.16-9.dk/2009-09/side06_feature3.htm (besøgt 22.10.2011)
- Halskov, Andreas (2011): "Fra artig til arty: Smarte sitcoms til smarte seere", *Kosmorama* #248.
- Hammond, Michael & Luzy Mazdon (red.) (2005): *The Contemporary Television Series*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Jancovich, Mark & James Lyons (2003) (red.): *Quality Popular Television: Cult TV, the Industry and Fans*. London: BFI.
- Johnson, Steven (2005): *Everything Bad Is Good For You*. London: Penguin.
- Leverette, Marc et al. (red.) (2007): *It's Not TV: Watching HBO in the Post-Television Era*. London: Routledge.
- Lusher, Tim (2010): "The Guardian's top 50 television dramas of all time," *The Guardian* (12.01.10). www.guardian.co.uk/tv-and-radio/tvandradioblog/2010/jan/12/guardian-50-television-dramas (besøgt 09.10.2011)
- McLuhan, Marshall (2001): *Understanding Media*. London: Routledge.
- McCabe, Janet & Kim Akass (red.) (2007): *Quality TV: Contemporary American Television and Beyond*. London: I.B. Tauris.
- Nordstrøm, Pernille (2004): *Fra Riget til Bella: Bag om tv-seriens golden age*. København: DR.
- Pearson, Roberta (2007): "Lost in Transition: From Post-Network to Post-Television," in Janet McCabe & Kim Akass (red.), *Quality TV: Contemporary American Television and Beyond*. London: I. B. Tauris: 239-56.

Schepelern, Peter (2007): "Forts. følger...", *Ekko* 36, februar-april.
Spiegel, Lynn & Jan Olsson (red.) (2004): *Television After TV*. Durham, NC: Duke University Press.

Noter

1. I sin mest konkrete og oprindelige form betyder "literacy" evnen til at skrive og læse, og koblingen af denne kompetence ift. det at se tv understreger således, at man kan være mere eller mindre god til at læse tv-serier. Denne læsningsmetafor, som bringer lødighed til det (af mange set som) underlødige kulturprodukt ved at associere forståelsen af dette kulturprodukt med læsningen og forståelsen af litteratur, er efterhånden velkendt. Man taler om forskellige læsninger af en film eller dramaserie, og James Monacos *How to Read a Film* (Oxford University Press, 1981) er efterhånden et klassisk eksempel på selvsamme metaforik.
2. Her tænkes altså på serier af det lange format, hvor hvert afsnit er ca. 60 minutter (inkl. reklamer). Selvom man således måske kan tale om en lignende forandring indenfor serier i det korte format (f.eks. situationskomedien), så koncentrerer denne bog sig udelukkende om dramaseriens udvikling. I denne forbindelse fraregner vi også miniserier, der muligvis nok har dramaseriens karakter og afsnitlængde, men som forløber over relativt få afsnit og derfor typisk adskilles fra den lange dramaserie eller fjøljeton. For mere om situationskomediens forandring i forbindelse med tidens kvalitetstradition, henvises læseren i stedet til Halskov 2011.
3. Det bør noteres, at de enkelte *premium cable*-stationer fungerer som en art kabelnetværk, der hver især dækker over en række forskellige (under)kanaler. I forbindelse med introduktionen til *premium cable* senere i bogen sondres der mere konkret og indgående imellem de forskellige kanaler, som knytter sig til eksempelvis HBO og Showtime.
4. Henrik Højer skriver mere om dette og diskuterer også, med afsæt i Robert J. Thompson, hvorvidt man kan sige, at denne tendens udsvang af HBO's dramaseriesatsninger i slutningen af 1990'erne eller om man i stedet skulle gå endnu længere tilbage for at finde kilden til den moderne kvalitetstradition.
5. En engelsk artikel fra *The Guardian*, publiceret i januar 2010, illustrerer (måske uforvarende) denne pointe, idet Tim Lusher i sin artikel forsøger at opskrive de 50 "bedste" dramaserier gennem tiderne. Som svar på dette (umulige) projekt har artiklen, på *The Guardian's* hjemmeside, modtaget ikke færre end 1514 læserkommentarer fra frustrerede tv-nørder, som føler, at netop deres favoritserie er blevet glemt, overset eller underbetonet (jf. Lusher 2010).
6. Peter Schepelern (2007) har betegnet de nye originale dramaserier som en 'kvalitetstradition', og man kan pudsigt nok sige, at denne betegnelse vækker minder om kvalitetstraditionen i fransk film, mens betegnelser som 'tv-auteurs' og 'auteur-tv' peger tilbage til den nybølge i 1960'ernes franske film, der netop gjorde op med den førnævnte (litterære) kvalitetstradition (og det tætte samarbejde mellem forfattere og instruktører, der også mere nedladende blev kaldt *metteurs en scène*). For mere herom, se Halskov & Højer 2009.